

ลดมลพิษ PM2.5...

สร้างอากาศดี เพื่อคนไทย และผู้มาเยือน

ประลอง ดำรงค์ไทย
อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

นายประลอง ดำรงค์ไทย เป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาหมอกควัน PM2.5 มุ่งรักษาสีเขียวแวดล้อมในประเทศไทย ได้ดำเนินการให้กรมควบคุมมลพิษเป็นต้นแบบในการรักษาสีเขียวแวดล้อม สร้าง Green Office ภายในกรมควบคุมมลพิษ เพราะเชื่อมั่นว่าการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต้องเริ่มจากตัวเราเองก่อน เพื่อร่วมสร้างพลังขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหมอกควันของชุมชน และพื้นที่ทุกตารางนิ้วของประเทศไทยให้เป็นพื้นที่สีเขียวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ที่งานวาระสารฯ ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ท่านถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 และการลดมลพิษเพื่อการสร้างอากาศดีสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสังคมไทย โดยท่านได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

ที่มาของฝุ่น PM2.5

ฝุ่น PM2.5 เป็นฝุ่นขนาดเล็กที่มองไม่เห็น มีขนาดเล็กกว่าเส้นผมประมาณ 20 เท่า และยังมีฝุ่นขนาดเล็กกว่า 2.5 คือ 0.1 อีกด้วย โดยสาเหตุหลักเกิดจากการเผาไหม้ของรถยนต์ โรงงาน อุตสาหกรรม การเผาในที่โล่ง ฯลฯ ประกอบกับความกดอากาศสูงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทยในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2562 ส่งผลให้กรุงเทพฯ ปริมาณ และพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ มีสภาพอากาศจมัว อากาศปิดลมสงบ ทำให้ฝุ่นละอองไม่กระจายตัวและสะสมในอากาศ

ค่าความเข้มข้นของ PM2.5 ในอากาศของกรุงเทพฯ ในช่วงวิกฤตนั้นโดยเฉลี่ยเกิดจากท่อไอเสียรถยนต์ การเผาไหม้ในที่โล่งประมาณร้อยละ 50 จากการเผาไหม้อีกประมาณร้อยละ 35 และจากโรงงานอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 3 ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วน้อยกว่าปี 2561 เนื่องจากในปี 2561 ลมพัดไปเร็วทำให้จำนวนวันที่มีฝุ่นมากมีจำนวนน้อยกว่าในปี 2562 ประกอบกับในต่างจังหวัดอากาศแล้งมาเร็วและยาวนาน

สำหรับสภาพอากาศในภาคเหนือไม่ได้เกี่ยวกับความกดอากาศ แต่เป็นปรากฏการณ์เอลนีโญที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ทำให้ปี 2562 มีสภาพอากาศแห้งแล้งมาก เกิดขึ้นเร็วเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับปลายเดือนมีนาคมยังไม่มีฝน จึงก่อให้เกิดการสะสมที่ส่งผลให้เกิดวิกฤตในช่วงนั้น

แนวทางแก้ไขปัญหามลพิษ PM2.5

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการดำเนินมาตรการร่วม 9 จังหวัดในภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน น่าน แพร่ พะเยา และตาก ในการห้ามเผาเป็นเวลา 2 เดือน ในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน และกระทรวงมหาดไทยจึงได้มีหนังสือมอบหมายนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ห้ามเผา ถ้าเผา มีความผิด สำหรับการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านได้มีข้อตกลงให้ทุกประเทศควบคุมดูแล ถ้ามีสถานการณ์ฝุ่นเกิดขึ้น ให้มีหนังสือแจ้งเตือนซึ่งกันและกัน พร้อมดำเนินโครงการความร่วมมือระหว่างไทย-เมียนมา ในการควบคุมดูแลมลพิษอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกันบรรเทาปัญหาฝุ่นด้วยการฉีดน้ำเพื่อบรรเทาทัศนวิสัยจากฝุ่นขนาดใหญ่และทำให้อากาศเกิดลมหวนทะเลลุขึ้นไปก่อนวันขึ้นความเย็นในบรรยากาศที่กักตักคลุมฝุ่น PM2.5 ให้เปิดออก และมีการทำฝนเทียมช่วยให้ฝุ่นสลายตัว

จากมาตรการห้ามเผาดังกล่าว เมื่อขยะมูลฝอยและเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและเศษใบไม้ในเขตพื้นที่ป่าสะสมไว้จนหมดฤดูเผา 2 เดือน คือปลายเดือนเมษายน เมื่อขึ้นเดือนพฤษภาคมฝนมา แต่ยังไม่ได้เผาทำให้ขยะเชื้อเพลิงสะสมหนามากทั้งในป่าและในเขตเกษตรกรรม เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดเปลวไฟจะมีฝุ่นปกคลุมอย่างหนาแน่นมากขึ้น นอกจากนี้ ประเทศเพื่อนบ้าน

โดยเฉพาะเมียนมามีจุดความร้อนหรือ Hotspot ทั้งประเทศ จำนวน 49,000 จุด ในขณะที่ 9 จังหวัดภาคเหนือของไทยมี 4,500 จุด แต่ทั่วพื้นที่ประเทศไทยมีตัวเลขเป็นหมื่นเช่นกัน เมื่อจุดความร้อนของเพื่อนบ้านสูงมาก กลุ่มควันไม่มีพรมแดนลอยไปมา และมีลมพัดมาจากตะวันตกเฉียงใต้ เกิดจุด Hotspot ที่จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ประมาณ 10 - 20 กว่าจุด ทำให้ปัญหาฝุ่นรุนแรงมากขึ้น

ฤดูกาลและปริมาณการสะสมของเชื้อเพลิงข้ามแดน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งของปัญหา PM2.5 ซึ่งการแก้ไขปัญหาหมอกพิษ ช่วยให้ปริมาณฝุ่นลดลงตามลำดับ โดยมีสถานีควบคุมมลพิษของกรมควบคุมมลพิษ 63 สถานีทั่วประเทศ สถานีตรวจวัดปริมาณฝุ่นตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานและวิธีการตรวจวัดตามสำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (US EPA)

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 : สร้างอากาศดี เพื่อคนไทย และผู้มาเยือน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา PM2.5 จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางและมาตรการที่ชัดเจนทั้งระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และต้องพิจารณาผลกระทบในทุกมิติ โดยเฉพาะผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนโดยลดมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และไม่ให้เกิดความไม่สะดวกจากการใช้ชีวิตปกติ มุ่งสู่เป้าหมาย “สร้างอากาศดี เพื่อคนไทย และผู้มาเยือน”

กรมควบคุมมลพิษได้หารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและลดปัญหาฝุ่น PM2.5 โดยแบ่งมาตรการเป็น 3 ระยะ ได้แก่ มาตรการระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว ได้แก่ มาตรการระยะเร่งด่วน ซึ่งเป็นช่วงที่ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและพบค่าเกินมาตรฐาน โดยได้มี

แนวทางการปฏิบัติ 3 ชั้น ประกอบด้วย **ขั้นเตรียมการ** (ช่วงก่อนเกิดสถานการณ์ : กันยายน - พฤศจิกายน 2561) เป็นขั้นตอนการสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรุงเทพฯ และ 5 จังหวัดปริมณฑล โดยให้จังหวัดตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการตรวจวัดคุณภาพอากาศ เพื่อติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์ และเตรียมพร้อมเพื่อสั่งการ หากปริมาณฝุ่นละอองในพื้นที่ที่มีปริมาณสูงขึ้น

ขั้นปฏิบัติการ (ช่วงเกิดสถานการณ์ : ธันวาคม 2561 - เมษายน 2562) เป็นการปฏิบัติการช่วงเกิดสถานการณ์ฝุ่น PM2.5 เกินมาตรฐาน ซึ่งได้ปรับปรุงแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 ในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในขั้นปฏิบัติการสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีอำนาจหน้าที่สามารถปฏิบัติได้ทันทีตามสถานการณ์ฝุ่นละอองที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการกำหนดระดับการยกระดับความเข้มข้นของมาตรการตามความรุนแรงของสถานการณ์ฝุ่นละอองเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่น PM2.5 มีค่าไม่เกิน 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ให้ส่วนราชการทุกหน่วยควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑลให้อยู่ในระดับปกติ **ระดับที่ 2** เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่น PM2.5 มีค่ามากกว่า 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ให้ทุกส่วนราชการดำเนินการเพิ่มและยกระดับมาตรการต่าง ๆ ให้เข้มข้นขึ้น โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีปัญหาฝุ่น PM2.5 เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยส่วนราชการอื่น ๆ เป็นหน่วยสนับสนุนการดำเนินการ **ระดับที่ 3** เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่น PM2.5 ยังไม่ลดลง และมีแนวโน้มสูงขึ้น

หลังจากที่ได้มีการดำเนินการในระดับที่ 2 แล้วให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีปัญหาฝุ่นละออง ใช้กฎหมายที่มีอยู่เข้าไปควบคุมพื้นที่หรือควบคุมแหล่งกำเนิดที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ หรือมีผลกระทบต่อประชาชน เพื่อระงับยับยั้งสถานการณ์ค่าฝุ่น PM2.5 ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น **ระดับที่ 4** เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่น PM2.5 ยังไม่ลดลง และมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่อง จึงกำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นกรณีเร่งด่วนพิเศษ และพิจารณากลับกรองแนวทางในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กโดยเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการแนวทางหรือมาตรการในการลดมลพิษ

ขั้นฟื้นฟูหลังจากสถานการณ์กลับสู่ปกติ กำหนดให้มีการประชุมเพื่อถอดบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในปีต่อไป **มาตรการระยะกลาง** (พ.ศ. 2562 - 2564) เป็นการลดการระบายมลพิษและลดจำนวนแหล่งกำเนิด โดยประกาศใช้มาตรฐานน้ำมันเชื้อเพลิงให้มีกำมะถันไม่เกิน 10 ppm พัฒนาโครงการให้บริการขนส่งสาธารณะให้เชื่อมโยงทุกระบบ เร่งรัดแผนการเปลี่ยนรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพให้เป็นรถยนต์ที่มีมลพิษต่ำ พิจารณาปรับวิธีการและปรับลดอายุรถที่เข้ารับการตรวจสภาพรถยนต์ประจำปี และการเพิ่มภาษีรถยนต์เก่า การลดภาษีรถยนต์ไฟฟ้า การซื้อ-ทดแทนรถราชการ

ด้วยรถยนต์ไฟฟ้า และการจัดโซนนิ่งจำกัดจำนวนรถเข้าเมือง การพัฒนาระบบเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพ ตลอดจนเพิ่มพื้นที่สีเขียว พัฒนาศักยภาพท้องถิ่นในการดำเนินการติดตาม การตรวจสอบคุณภาพอากาศในพื้นที่ และควบคุมเป็นระบบ แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command)

สำหรับ**มาตรการระยะยาว** (พ.ศ. 2565 - 2567)

เป็นการลดการระบายมลพิษและลดจำนวนแหล่งกำเนิด โดยปรับปรุงมาตรฐานการระบายมลพิษทางอากาศจากรถยนต์ใหม่ ให้เป็นไปตามมาตรฐานยูโร 6 (1) กำหนดให้มีการติดตั้ง Diesel Particulate Filter (DPF) ในรถดีเซลเพิ่มเติม (2) ห้ามนำเข้าเครื่องยนต์ใช้แล้วมาเปลี่ยนแทนเครื่องยนต์เก่าในรถยนต์ (3) พัฒนาโครงข่ายการให้บริการขนส่งสาธารณะให้เชื่อมโยงทุกระบบและครอบคลุมพื้นที่ (4) กำหนดมาตรฐานระบายอากาศเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมให้เทียบเท่า EU และ USA (5) กำหนดให้เจ้าของ/ผู้ประกอบการที่มีการเผาในที่โล่งในพื้นที่ของโครงการหรือพื้นที่ครอบครองเป็นความผิดอาญา (6) ส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (7) ศึกษาความเหมาะสมในการสร้าง/ติดตั้งหอคอยฟอกอากาศขนาดใหญ่ บูรณาการงานวิจัยด้านมลพิษทางอากาศเพื่อขับเคลื่อนระดับนโยบาย (8) ปรับปรุง พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม (Clean Air Act) และ (9) ปรับค่ามาตรฐาน PM2.5 เฉลี่ยรายปีให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของ WHO Interimtarget-3 หรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศด้านฝุ่นละอองขององค์การอนามัยโลกและเป้าหมายเฉพาะกาล

ปลูกจิตสำนึก... ร่วมสร้างเมืองไทยสีเขียว

มาตรการที่ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันพัฒนาระบบการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งให้หน่วยงานใช้**ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** ด้วยการจัดการแบบ Green Procurement สู่การเป็น Green Office โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ตะกร้าเขียว ฉลากลดโลกร้อนในภาคอุตสาหกรรม ผนวกการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดภาษีให้ผู้ผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และลดราคาให้ผู้ซื้อ เนื่องจากมีราคาต้นทุนที่ถูกลง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ และต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษต้องเป็นตัวอย่าง เน้น**การเริ่มจากตัวเรา ปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีวินัย มีความรับผิดชอบในการทิ้งขยะไม่สร้างขยะ** ส่งเสริมการไม่ใส่ถุงทำงาน หรือประชุม ผนวกการไม่ใช้ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม ซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้าไม่รับถุงพลาสติก ไม่ถือถุงพลาสติก Single Use เข้ามาภายในอาคารสำนักงาน และมุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาเมืองไทยสีเขียว ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ **หนึ่ง ตัวผลิตภัณฑ์** สินค้าต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน **สอง คน**ต้องตระหนักในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และ**สาม สถานที่** หน่วยงานจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO ในการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ระบบจะต้องสะอาด ช่วยให้เกิดเมืองสีเขียวเป็น Smart Office และ Smart City ได้ในที่สุด